

MÁJ 2015

V máji pribudlo do regionálnej študovne hneď 6 zaujímavých titulov. Prvé dva sú venované významným regionálnym osobnostiam – Aurelovi Viliamovi Scherfelovi a Michalovi Greisigerovi.

Kežmarské vydavateľstvo Jadro vydalo pre Mesto Poprad a Klub Veličanov biografiu rodáka z Veľkej A. V. Scherfela pod názvom **Aurel Viliam Scherfel : osobnosť, na ktorú nemožno zabudnúť**. Na jej tvorbe sa podieľali Zuzana Kollárová, Daniela Mlynárčiková a Stanislav Spišiak. Publikácia bola vydaná pri príležitosti jeho 180. výročia narodenia a 120. výročia úmrtia. Aurel Viliam Scherfel sa narodil 23. apríla 1835 vo Veľkej a zomrel v deň svojich 60. narodenín (1895). Celý svoj život prežil vo Veľkej, kde je aj pochovaný. A. V. Scherfel bol významným lekárnikom, chemikom a botanikom. Patril k zakladateľom Spoločnosti Velického Tatranského múzea, ktoré ako riaditeľ spravoval až do svojej smrti. Počas svojho života venoval najviac času štúdiu flóry Vysokých Tatier a Spiša, podieľal sa aj na archeologických výskumoch v regióne, zbieral minerály, horniny a historické predmety. Celý svoj zbierkový fond daroval Tatranskému múzeu vo Veľkej. Okrem jeho biografie je kniha doplnená o kapitolu venovanú činnosti Klubu Veličanov, ktorý vznikol v roku 1999 a časť svojej činnosti venuje propagácii života a diela A. V. Scherfela.

Zuzana Kollárová, Andrej Novák a Marián Soják sú autormi publikácie **Dr. Michal Greisiger**, ktorú tiež vydalo kežmarské vydavateľstvo Jadro. Prírodovedec a lekár Michal Greisiger sa narodil 25. decembra 1851 v Stráňach pod Tatrami a zomrel 10 septembra 1912 v Spišskej Belej. Medicínu študoval na univerzitách vo Viedni a Budapešti. Po promóciách sa usadil v Spišskej Belej, kde pracoval ako praktický a neskôr závodný lekár v miestnej „tabačke“. Bol amatérskym botanikom, ornitológom, archeológom, paleontológom a etnografom. Celý život bojoval proti alkoholizmu a fajčeniu, prispel k vybudovaniu vodovodu a kanalizácie v meste, organizácii a rozvoju turistiky v Tatrách. Kniha približuje jeho angažovanosť vo verejnom i cirkevnom živote a v spolkovej činnosti (zakladajúci člen a funkcionár Uhorského karpatského spolku, členom hospodárskeho a predsedom rybárskeho spolku). Dve najrozsiahlejšie kapitoly sú venované jeho prírodovednej a archeologickej činnosti. V oblasti prírodných vied sa zaoberal pozorovaním prírody, sťahovaním vtákov, napísal štúdiu o živote a sťahovaní vyše 150 druhov vtákov na Spiši, skúmal ryby, jaskynnú flóru, zakladal herbáre a vlastnil bohatú zbierku vtákov, motýľov a chrobákov z oblasti Tatier. V kapitole Archeológia sa podrobne popisujú jeho archeologické výskumy a archeologické a paleologické nálezy. Súčasťou knihy je aj bibliografia diel Dr. Greisigera.

Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi začalo v roku 1985 znovu vydávať vlastivedný zborník **Spiš**. V tomto roku vyšiel už po siedmy raz. Obsahovo sa zameriava na región Spiš. V kapitole Spoločenskovedná časť sa Matúš Hudák z Podtatranského múzea vracia k prvému archeologickému výskumu osady Šoldov (1951-1952). V štúdii Juraja Pavlisa Muzeálna slovenská spoločnosť, jej historická spisba a vzťah tejto historickej spisby ku Spišu sa spomína založenie Karpatského múzea v Poprade, či predstavuje činnosť Tatranského múzea vo Veľkej. V ďalšej štúdii Juraja Pavlisa Spišiaci v Prvej svetovej vojne sa píše nielen o účasti Spišiakov v bojoch, ale aj o dopade a dôsledkoch vojny na obyvateľstvo Spiša. Sakrálnemu umeniu na Spiši sa venuje Tomáš Kowalski v článku Výstava Sakrálneho umenia na Spiši (1969). K jednej zabudnutej udalosti spišského múzejníctva. Prírodovedná časť zborníka

prináša „príspevky, ktoré dokumentujú výsledky z dlhoročných ornitologických, entomologických, zoologických či botanických výskumov ... (Krempaská 2014, s. 9)“¹ Historici si môžu svoje názory vymieňať v kapitole Polemiky, ktorá je aktuálne venovaná dejinám Podolínce, ale nájdete v nej aj článok Existovala osada Svätý Mikuláš pri Betlanovciach alebo Hôrke? od autora Miroslava Števíka.

V predvečer 70. výročia ukončenia 2. svetovej vojny prezentoval Marcel Maniak v Podtatranskej knižnici svoju najnovšiu, piatu knihu venovanú dejinám 2. svetovej vojny s názvom **Oslobodenie**. Kniha mapuje oslobodzovanie obcí a miest v podtatranskom regióne. Čitateľ sa v nej dočíta „o postupe osloboditeľských jednotiek cez územie okresov Poprad a Kežmarok, o zložení týchto jednotiek a o niektorých československých a sovietskych veliteľoch, ktorí im velili (Maniak 2015, s. 5).“² V knihe autor popisuje aj udalosti po prechode frontu a otvorene píše aj o deliktoch Červenej armády. Kniha vyšla v kežmarskom vydavateľstve Jadro.

Dejinám, ale trochu starším, je venovaná aj ďalšia kniha z regionálnej študovne – **Nemeckí osadníci pri Dunajci : dejiny krajiny a Nemcov na severnom Spiši**. Ide o slovenský preklad nemeckého originálu autora Hansa Kobiellku vydaného v roku 1998 v kežmarskom vydavateľstve ViViT. Kniha sa zameriava na dejiny nemeckej menšiny v Zamagurí a to na Slovenskej aj poľskej strane. V knihe sú popísané prírodné pomery krajiny pri Dunajci, dejiny začiatku osídľovania slovensko-poľského pohraničia a jedna kapitola je venovaná dejinám Červeného Kláštora (mnícha Cypriána nevynímajúc). Najobširnejšie sa kniha zaoberá nemeckými prisťahovalcami a nemeckom menšinou žijúcou v obciach Nižné (dnes Červený Kláštor) a Vyšné Šváby (dnes Majere) od 18. stor. až do obdobia po 2. svetovej vojne, kedy bola väčšina obyvateľov pred príchodom Červenej armády presťahovaná do Nemecka.

V obci Malá Franková žije len málo (190) obyvateľov, no o to bohatšie má folklórne dedičstvo. Zbierku zamagurských rozprávok **Goralské rozprávky z Malej Frankovej** zozbieral a napísal rodák Ján Lach. Zamagurské rozprávky už zozbieral a vydal Viktor Majerík, tie z Malej Frankovej sa do jeho knihy nedostali. Práve to bolo impulzom pre mladého autora, aby „rozprávky z Malej Frankovej zozbieral a zachoval aj pre ďalšie generácie“(Lach 2015, s. 5).³ V knihe nájdete jedinečné postavy typické pre goralský folklór: boginky, Planetníka, Pienčibrodu, Ducha lesa a ďalšie. Rozprávky z Malej Frankovej sú oproti iným zamagurským rozprávkam výnimočné tým, že: „sa odohrávajú v Malej Frankovej, na konkrétnych miestach a v konkrétnych usadlostiach, ktorých názvy sa zachovali dodnes...“(Lach 2015, s. 5).⁴ Knihu dopĺňajú farebné ilustrácie Lucie Krempaskej. Vydal ju Spolok Slovákov v Poľsku.

¹ SPIŠ : vlastivedný zborník. 2014.

² MANIAK, Marcel. Oslobodenie.2015.

³ LACH, Ján. Goralské rozprávky z Malej Frankovej. 2015.

⁴ LACH, Ján. Goralské rozprávky z Malej Frankovej. 2015.